

ПРОФ. Д-Р ДЕЛЧО ПОРЯЗОВ НА 80 ГОДИНИ

Този юбилей беше организиран и отпразнуван по най-тържествен начин в любимото духовно средище на проф. Порязов – СА “Д. А. Ценов”-гр. Свищов, на 16.XI.2012 г. Напълно естествено и нормално е това събитие да се случи там, тъй като юбилярът е завършил Академията, след което постъпва на работа в нея, където за сравнително кратък период израства от асистент до професор и участва активно в управлението на Академията - от ръководител на катедра (“Финанси и кредит”), декан и неин ректор. Празнуването на юбилея му в Свищов е израз и признателност на ръководството и академичния състав към делото и приноса на проф. д-р Делчо Порязов като изявен преподавател и един от най-ярките дейци на висшето училище.

При честването на юбилея направиха впечатление следните неща:

- превъзходната и характерна за Академията организация, което прави чест на нейното ръководство;

- засвидетелстваното високо уважение и благодарност към проф. Порязов от ръководството на Академията, на факултета и на катедрата “Финанси и кредит”, а също на катедра “Политическа икономия”, на която е бил член;

- връчването на присъстващите от името на юбиляра на негова книга, написана по този повод и озаглавена “Икономика и общество” в обем над 500 с. с много хубаво оформление и отпечатана от СА “Д. А. Ценов”;

- направеното известно “разчупване” на сценария, характерен за подобни случаи, в смисъл, че наред с кратките, но съдържателни приветствия бяха прочетени някои откъси от книгата на проф. Порязов.

Книгата на юбиляра не случайно е озаглавена “Икономика и общество”, тъй като неговата научно-преподавателска кариера е свързана с изследването и преподаването на икономика и преди всичко нейната финансова страна и проявления; научните му изследвания са преди всичко върху парите. Произходът и съдбата на проф. Порязов - бежанци от Беломорска Тракия, обаче го прави и активно съпричастен към трагичната история и съдба на тракийските българи и погрома над тях, отразен в специална публикация, част от която е включена и в юбилейната му книга (с. 323 и сл.). Не случайно акад. Георги Марков, който е написал встъпителните думи към нея, я препоръчва като “настолно четиво за всеки българин”. Впрочем той е съпричастен не само към драматичната съдба на тракийските българи, но е непримирим и към посегателствата спрямо българската история.

След напускането на СА “Д. А. Ценов” проф. Порязов изпълнява ръководни функции в обществено-политическата, държавната и банковата сфера в качеството му на зам.-завеждащ отдел “Планово-икономически”

към тогавашния ЦК на БКП, зам.-министър на финансите, отговарящ за бюджета на държавата, зам.-председател на Международната банка за икономическо сътрудничество и развитие в Москва и накрая като председател на Съюза на икономистите в България.

Разбира се, не са много хората с такава богата и респектираща биография. Освен това всички длъжности и постове, които проф. Порязов е заемал, не са променили неговия характер и верую да излъчва и проявява научен подход, човешки добродетели, обществено-държавническо поведение и силно чувство за социална справедливост, вкл. и кураж и смелост да "порязва" тези, които се отклоняват от правилния път. Вероятно тези негови качества произтичат не само от името му, но и от неговото житейско битие на бедни, но патриоти преселници от Беломорска Тракия.

Не случайно в своята книга той отразява нерадостното си житие като дете на българи-бежанци, изживели невероятни изпитания. Като се запознаваме с книгата, разбираме своеобразния подвиг на Делчо Порязов, подкрепян, разбира се, от неговите родители и сестри, да получи основно, средно и прогимназиално образование, вкл. и като частен ученик, и да се добере до средно образование. То обаче не го задоволява. За да може да постъпи в университет, са му нужни средства, с каквито семейството не разполага. Затова той учителства две години, за да спести пари и да продължи заветното висше образование. Влечението му е било към философията, но съдбата го е довела в Академията в Свищов.

Делчо Порязов е отличен студент (зная го, защото сме били състуденти в една група) и завършва висшето училище с пълно отличие. Това обаче също не го задоволява. Неговият жаден дух за знания, които да преподава на студентите, бързо го връща отново в Академията, но вече в качеството му на асистент. Той сравнително бързо преминава по научната стълбица от асистент до професор (на 38 години, при това две от тях като учител). Известно е, но нека го припомним, че той е в групата на изявените преподаватели, за което е получавал и съответни награди – "заслужил деятел на науката", орден "Св. Св. Кирил и Методий", отличия от Академията и др.

През над четвъртвековния престой в Академията проф. Порязов взема активно участие и в нейното управление (като ръководител на катедра "Финанси и кредит", декан и ректор). Той оставя диря както в научно-преподавателската, така и в административно-управленската си дейност, доказателство за което е и проведеното юбилейно тържество.

Независимо че след напускането на Академията през 1975 г. Делчо Порязов е работил на високи обществени и държавни постове, той никога не забравя любимата Академия и любимия град Свищов - те винаги са заемали централно място в сърцето и душата му и съм сигурен, че така ще остане до края на живота му.

Добре знаем, че научно-преподавателската кариера изисква известни компромиси и дори жертви от останалите членове на семейството и най-вече от съпругата. (“Спомням си, че когато синът ми беше малък, ме е питал: “Тате, кога ще си напишеш дисертацията, за да си поиграем?”) Впрочем Делчо Порязов има още една солидна връзка със Свищов, тъй като съпругата му Райна е от там и вероятно без уютата, който му е създавала, е щяло да му бъде много по-трудно, макар че той от невръстно дете е свикнал с тежкия живот на бедни преселници.

Вече посочих, че едно от “събитията” при честването на юбилея на проф. д-р Делчо Порязов, е неговата книга “Икономика и общество”, която представлява интерес не само за “посветени”, но и за широк кръг от читатели. Ето защо смятам, че си заслужава да изложим нейното специфично, но интересно съдържание, чиято структура включва следните раздели:

- “По житейските пътеки на един творчески живот” (проф. д-р Сн. Найденова)

- “С уважение и респект към достолепното Ви присъствие в академичната гилдия” (проф. д-р В. Адамов, ректор на Академията)

- Първи раздел “Сам за себе: Един живот в два обществени строя или за житието си”

- Втори раздел “За икономиката (избрани части от икономическите ми съчинения)”

- Трети раздел “За обществото (избрани творби от обществената тематика)”

- Четвърти раздел “За Академията”

- Пети раздел. “За видни учени, писатели и общественици”

- Шести раздел. “Интервюта, взети от проф. д-р Д. Порязов”

- Седми раздел. “Публикации за проф. д-р Д. Порязов”.

Безспорно е, че няма как в един кратък отзив за честването на 80-годишния юбилей на проф. д-р Делчо Порязов да се предаде дори и по-важното, което се съдържа в неговата интересна (юбилейна) книга. Все пак обаче смятам, че не бива да се отминават някои най-съществени неща, например:

- пристрастието му към трагичната история на бежанците от Беломорска Тракия, чийто потомък е и самият той, както вече споменах;

- житейското и научното му верую, на които заслужава да обърнем специално внимание.

Проф. д-р Делчо Порязов остава верен на древния възглед-девиз на Протагор: “Човекът е мярка на всички неща!”. Изхождайки от този девиз, много автори са подчертавали, че човекът е само цел и никога не трябва да се използва като средство. Такова е и научно-философското верую на проф. Порязов. До голяма степен то е верую и на класиците на английската икономическа мисъл, възприето и от класиците на марксизма. От

съвременните неолиберали също се възприема, но само идеологически. Имаме предвид, че още А. Смит е виждал антагонизма между труда и капитала, докато съвременните му последователи обикновено не го виждат. Те наричат работната сила човешки капитал, който не противостои на не-човешкия (финансовия и веществен) капитал. Напротив, те виждат между труда и капитала, т.е. между човешкия и не-човешкия капитал, еднопосочност в интересите и сътрудничество за постигането на общи цели. Идеологията не е нещо ново. Тя е вечен атрибут на интелектуалното човешко битие. Идеологически ход е и опитът да се “доказва” деидеологизирането на съвременното общество.

Преди обаче да цитирам научното, бих искал да изтъкна житейското верую на юбиляра: “Човек става по-човечен, когато лично е преживял несгодите на живота ... и се вълнува от безумията, които се ширят в моралния и политически живот на обществото” (с. 462), без, разбира се, да забравяме, че всяко правило си има и изключения.

Научното верую на проф. д-р Делчо Порязов е по същество неизменно и това му прави чест, защото в трудни и преломни моменти много хора коригират веруюто си. Това се случва в широки мащаби в началото на т.нар. преход и при настъпването на глобалната финансово-икономическа криза. Именно тогава на форума в Давос “десният” Н. Саркози, по това време президент на Франция, се отказа публично от своето верую в либералния капитализъм, като заяви: “Такъв капитализъм повече не ни трябва!” Вече няколко години се умува какъв да бъде той, но отговор на този въпрос все още няма. Има обаче опасност да се приложи известният подход на Т. Живков – “да се снишим, докато мине бурята”, т.е. кризата. Тя обаче се оказа продължителна и според Ж. Атали ще трае около 10 години, а може и повече.

И накрая ще приключа с представянето на научното верую (както го нарекохме) на проф. Порязов, което е изразено в негово интервю през 2009 г. На зададения му въпрос: “Какво трябва да правим, за да се измъкнем от тунела?”, той отговоря: “Картината действително е много тъжна, но не е безнадеждна. Мрачните краски се напластиха най-вече през първото десетилетие на прехода (криминалния – б.а., В.С.) към реставрация на капитализма. Днес България е в Европейския съюз. Сега се развива успешно (но все още сме на опашката на Европа – б.а., В.С.). Ние, българите час по-скоро трябва да разберем, че ключът към материалния прогрес е в собствените ни ръце. Европейските партньори от голямото (ни) семейство ще ни помогнат, но те няма да дойдат и да създават национално богатство за нас. Това трябва да го направим самите ние, българите ... При това да се отчита действителната роля на различните форми на собственост, като се спре подценяването на кооперативната обработка на земята в селското стопанство. Колко погрешен е неолиберализмът в икономиката, е излишно да говорим. Видяхме докъде

Проф. д-р Делчо Порязов на 80 години

се стигна с държавата като “заспал нощен пазач”. Държавата трябва да стане активен регулатор на производствените пропорции, като стигне чак до моделиране на жизнения стандарт на народа! Нужна ни е научно-обоснована политика при разпределението на брутния вътрешен продукт и такава инвестиционна стратегия, която най-пълно да отговаря на интересите на страната. От своя страна ние, гражданите, трябва да избираме такива управляващи, за които сме сигурни, че ще се трудят така, че не те, а обществото да стане по-богато. И най-важното, макар и накрая казано – да се използва творческата енергия в характера на човешкия труд. Представителите на английската политикономия преди столетия заявиха, че трудът е баща на всяко богатство, а земята – негова майка. Тогава земята е била едва ли не единственото средство за производство. По-късно се развиват занаятите, промишлеността. Въпреки ширещото се напоследък становище, че българинът се е отучил да работи, аз вярвам в неговото трудолюбие. Трудът на българина може да оплоди най-резултатно средствата за производство. Ето защо следва да намерим и приложим най-ефективната за съвременните условия форма за съединение на труда със средствата за производство. В трудолюбието е изходът. Трудът на хората е главният фактор, който ще възкреси България от изстиващата жарава на преходния период” (с. 318-319).

Проф. д-р ик. н. Велчо Стоянов